

Nr 7.

Av herr **Jacobson** i Vilhelmina **m. fl.**, angående ändrade bestämmelser rörande lån och bidrag till arbetarsmåbruk.

Med allt erkännande åt den statliga stödverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen kan man icke undgå konstatera att den inkomstgrupp, som borde hava kommit i åtnjutande av de bästa villkoren i fråga om sina lån, erhållit de lägsta lånebeloppen och de sämsta villkoren i övrigt.

Vi syfta därvid på de norrländska skogs- och flottningsarbetarna, innehavarna av arbetarsmåbrukslånen.

Arbetarsmåbrukslånefonden, som tillkom under det svåra depressionsåret 1933, har till uppgift att giva skogsarbetare eller därmed likställda arbetare möjlighet att förvärva mindre lägenhet, ägnad att bereda innehavaren utkomst genom jordbruk, drivet vid sidan av annan verksamhet.

Arbetarsmåbrukslån fick enligt riksdagens beslut ej utgå med högre belopp än som motsvarade kostnaderna för förvärv och färdigställande av lägenheten. Högsta lånebelopp var 6 000 kronor. Vid 1940 års riksdag beslöts att lån, som beviljats under något av åren 1936—39, under vissa förutsättningar kunde höjas intill 7 000 kronor.

Med avseende å återbetalningen skulle lånet delas i en stående del och en amorteringsdel. Lånets stående del skulle fastställas till belopp motsvarande kostnaden för jordförvärvet jämte, i förekommande fall, den beräknade kostnaden för uppodling av så stort jordområde, att lägenhetens sammanlagda åkerareal uppginge till ett hektar, dock högst till en tredjedel av hela lånet. Amorteringsdelen skulle från och med sjätte året efter utgången av det kalenderår, varunder lånet beviljats, återbetalas med en trettiondel årligen.

Lånesökande må vidare, därest han har tre eller flera barn under sexton års ålder och med anledning härav gör bostadsbyggnaden å lägenheten större än som eljest skulle ha varit behöfligt, till täckande av den härigenom föranledda kostnadsökningen, i mån av behov, kunna åtnjuta bidrag av statsmedel intill ett belopp av högst 1 000 kronor.

Vid 1945 års riksdag beslöts att höja lånebeloppet till högst 10 000 kronor samt medgiva uppskov med de återstående arbetenas utförande intill utgången av 1946 beträffande arbetarsmåbruk av årsgrupperna 1935—1938, för vilka tiden för amortering å lånen redan inträtt. Så ter sig hjälpen åt de sämst ställda arbetargrupperna här i landet. Det vare oss fjärran att missunna den hjälp, som kommit andra hjälpsökande till del, men nog te sig de nu rådande förhållandena ibland litet obegripliga. Orsaken ligger väl däruti, att det f. n.

finnes en mångfald låne- och bidragsformer, som alla hava till syfte att underlätta för mindre bemedlade och obemedlade att förvärva egna hem eller att vidtaga förbättringar på dessa. Särskilt anmärkningsvärda te sig förhållandena när det exempelvis förekommer, att en av småbrukarens grannar med tre barn har erhållit ett bostadsanskaffningslån, förenat med familjebidrag, för byggnad av en bostadsbyggnad med en standard som, då någon maximikostnad ej är bestämd i föreskrifterna för denna långivning, kanske höjer sig över den i orten vanliga, under det att småbrukaren själv med en barnskara tre gånger så stor som grannens erhållit ett arbetarsmåbrukslån på sex, sju eller åtta tusen kronor.

För enbart bostadshuset har kanske grannen erhållit ett lån av 23 000 kronor, under det att småbrukaren, som måste förete intyg på medellöshet, på sitt obetydliga lån skall ha förvärvat ett betydligt större jordområde än grannen, som endast behövt inköpa gårdstomt, uppodla viss del av detsamma, uppföra bostadsbyggnad samt ladugård.

Det är inte underligt, att en del av dessa låntagare icke måttat att inom föreskriven tid färdigställa småbruken. Det underliga är, att ett sådant relativt stort antal småbrukare med den knappa hjälp, som stått dem till buds, lyckats få sina småbruk fullt färdiga.

Den hjälp, riksdagen gav småbrukarna vid 1945 års riksdag, tog den på sätt och vis tillbaka på grund av sitt beslut i enlighet med egnahemsstyrelsens och dåvarande jordbruksministerns hemställan att vägra småbrukarna bostadsförbättringsbidrag i någon form, även när dessa avsågo bidrag till vatten och avlopp eller elektrisk installation, därest inte vederbörande småbrukare tillhörde någon av årsgrupperna 1933 och 1934.

Egnahemsstyrelsens majoritet hyste nämligen den uppfattningen att de brister, varmed bostadshusen voro behäftade, kunde avhjälpas därest de arbetarsmåbruk, som tillhörde dessa årsgrupper, erhöilo statliga bostadsförbättringsbidrag. De övriga årsklasserna skulle alltså utestängas från rätten att erhålla bostadsförbättringsbidrag. Föjden härav blev den, att flertalet innehavare av arbetarsmåbruk av egnahemsnämnderna hänvisades »att genom vederbörande kommunala myndighet för arbetarsmåbrukslåneärenden ingiva framställning om förhöjt arbetarsmåbrukslån».

Mot egnahemsstyrelsens inställning rörande bostadsförbättringsbidragen hade ledamöterna J. A. Andersson och O. H. Malmberg fogat särskilt yttrande, vari de framhållit i huvudsak följande:

»Egnahemsstyrelsens uppfattning, att de brister, varmed bostadshusen, särskilt i fråga om arbetarsmåbruk tillhörande årsgrupperna 1933 och 1934, äro behäftade, böra kunna avhjälpas genom den med statsmedel understödda bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden, kan icke biträdas. En sådan anordning synes medföra att endast en del av de bostäder, varom här är fråga, komma att förbättras. Det gäller här bostäder vilka uppförts för omkring 10 år sedan med hjälp av arbetarsmåbrukslån. Då bostäderna, främst på grund

av att lånen varit otillräckliga, erhållit en alltför låg standard, synas bristerna böra avhjälpas genom åtgärder från de organs sida, vilka handhava arbetarsmåbruksverksamheten. Egnahemsstyrelsen synes därför böra företaga en undersökning rörande antalet bostäder å nyssberörda arbetarsmåbruk, vilka äro av sådan beskaffenhet, att de ej böra godkännas som familjebostäder, och till Kungl. Maj:t ingiva förslag till åtgärder för avhjälpande av bristerna.»

Men inte ens denna välmotiverade hjälp till de norrländska småbrukarna kunde egnahemsstyrelsens majoritet vara med om.

Den fattige småbrukaren vägrades således bidrag under det att rätt välbesuttna självägande jordbrukare tilldelades både bostadsförbättringsbidrag i vanlig ordning och dessutom bidrag till vatten och avlopp och elektrisk installation.

I övrigt var förhöjningen av lånen ingen hjälp för småbrukarna, enär egnahemsnämnderna — så var fallet inom Västerbottens län — som motprestation krävde hel källarvåning, vatten och avlopp, vartill kom amortering å hälften av låneförhöjningen.

För några år tillbaka kunde vederbörande kommunala organ rekvirera ritningar från egnahemsexpeditionen mot en kostnad av 50 öre per blad, varjämte arbetsbeskrivningar utlämnades kostnadsfritt. Nu råder ett annat förhållande. Sedan något år tillbaka betingar sig egnahemsnämnden — så är fallet i Västerbottens län — för ritningar och arbetsbeskrivning till ett arbetarsmåbruk en gottgörelse av inte mindre än över 100 kronor. Ja, i vissa fall ända upp till 132 kronor. Prisstopp och priskontroll tyckas inte gälla egnahemsnämnden vid tillhandahållande av erforderliga ritningar. Det är ingen överdrift påstå, att innehavarna av arbetarsmåbruken i alla avseenden kommit i ett sämre läge än övriga låntagare.

Vad ligger det för rättvisa i att mindre bemedlade, barnrika familjer med endast 3 barn komma i åtnjutande av familjebidrag under det att en skogsarbetare i Norrland, som är innehavare av ett arbetarsmåbruk och med en stor barnskara, är utestängd från denna förmån? Eller att relativt välbesuttna jordbrukare komma i åtnjutande av såväl odlings- som bostadsförbättringsbidrag, även avseende vatten och avlopp jämte installation av elektrisk belysning, under det att småbrukaren, som oftast befinner sig i ytterst små ekonomiska omständigheter, är utestängd?

Det är uppenbart att en skyndsam utredning och en allmän översyn rörande arbetarsmåbruksverksamheten är av behovet påkallad. De norrländska skogsarbetarna förtjäna ett bättre öde än att sättas i särklass när det gäller den statliga stödverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen på landsbygden.

Med stöd av det anförda tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en *skyndsam* utredning och allmän översyn rörande arbetarsmåbruksverksamheten, varvid en högst avsevärd

höjning av nu utgående högsta lånesumma bör komma till stånd, förslagsvis upp till 20 000 kronor, vid nya lån rätt för innehavare av arbetarsmåbruk med minst 3 minderåriga barn att komma i åtnjutande av bostadsbidrag på sätt, som nu gäller för mindre bemedlade, barnrika familjer i fråga om bostadsanskaffningslån, och rätt till erhållande av odlings- och bostadsförbättringsbidrag.

Stockholm den 11 januari 1947.

Uddo R. Jacobson.

Evald Ericsson.

E. Oskar Åkerström.
